

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş: 31.07.2017 ✓Accepted/Kabul: 14.09.2017
DOI: 10.5505/pausbed.2017.55476

KADIN YAZININI ÇEVİRMEK II

Fusun BİLİR ATASEVEN*

Özet

Kadın yazarın kullandığı dil maalesef eril bir dildir. Çünkü yazın tarihimizde her şey eril düşüncenin hakim olduğu ve kadın dilinin reddedildiği bir ortamda oluşmuştur. Kadın yazarlarımız yazarken ne bedenini, ne de dilini kısıtlar. yepyeni bir dille yazarak önceden tanımlanmış bir kuramın kendi dilinin yaratıcılığını engellemesine izin vermezler. Kendi oluşturduğu dil içinde coşar, yarattığı sözcüklerin ortamı içinde uçar ve kurguladığı yazın ürününü okurla birlikte de uçar. Çeşitli kadın yazar ve araştırmacılardan seçeceğimiz örneklerle çevirinin etkisiyle yaratılan “kadın yazını” mikroskobik bir incelemeğe alacağımız bu araştırmada amacımız çevirinin dönüştürme gücünü ortaya çıkarmak olacaktır. Filiz Bingölçe'nin söylediği gibi, bir gruba ait olsa da argo çok dillidir. Temas ettiği bütün dillerden pay alır. Kadın Argosu Sözlüğünden alacağımız örneklerle kadınların kendi aralarında özel bir dil oluşturduklarını ortaya koymaya çalışacağız.. (...) Çinlikadınlar vaktiyle erkeklerin tek kelimesini anlamadığı NU Şu adlı bir dil yaratmışlar. Şifreli konuşmanın ölümle cezalandırıldığı bir dönemde zikzaklı çizgilerden oluşan bambaşka bir Çin alfabesi oluşturarak. (...) Kadınların sadece cinsel bir meta olarak kullanıldığı, kızların hor görüldüğü ta Konfüçyus çağında Çin'in iyici erkek egemen kültürüne karşı örgütlenen özel bir dil.(Kaygusuz, Kafa Dergisi, s.8)

Anahtar kelimeler: *Kadın yazını, eril yazın dili, kadın argosu, kadın ağıtları, kadın fıkraları, NU Şu dili.*

TRANSLATING WOMEN'S LITERATURE II

Abstract

The language used by female authors is unfortunately masculine. It results from the fact that everything in our literary history took shape in an atmosphere, where masculine thought prevailed and women's language was rejected. Our female writers restrict neither their body, nor their language when writing. By writing in a brand new language, they do not let a pre-defined theory prevent the creativity of their own language. They flourish in the language they create, fly in the setting of the words they create, and let fly the literary product of their fiction along with their readers. The aim of this research, where we will take a microscopic look at the “women's writing”, created under the influence of translation with selected examples from various female writers and researchers, is to reveal the transformational power of translation. As Filiz Bingölçe stated, even though it belongs to a group, slang is multilingual. It takes its share of all the languages it comes into contact. With examples from the Women's Dictionary of Slang, we will make an effort to demonstrate that women created a special language among themselves. (...) Once, Chinese women created a language called Nushu, of which men did not even understand a word, by creating a completely different Chinese alphabet out of zigzag lines at a time when encoded speech was punishable by death. (...) A special language set up against the merciless male-dominant culture of China, in which women were used only as sexual commodities and were despised back in the Confucian era (Sema Kaygusuz, Kafa Magazine, p.8).

Key words: *Women's literature, masculine literary language, female slang, women's lamentations, women's anecdotes, NU Shu language.*

*Prof.Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen edebiyat Fakültesi,Batı Dilleri ve Edebiyatları, İSTANBUL.
e-posta:fusunatasevesen@gmail.com

Cixous'a göre kadınlar nasıl yasalar ve eril mantık yoluyla uzun yıllar kendi bedenlerinden kesinlikle uzak tutulmuşlarsa; aynı yolla yazın hayatına da yaklaştırılmamıştır. O yüzden bugün kadının kadından söz eden yazılar yazmasına ivedikle ihtiyaç duyulmaktadır.

(Cixous,1975:39)

Kadın yazar, araştırmacı veya sanatçının kullandığı dil günümüzde hala eril bir dildir. Kadın dili içine doğduğu, kendi cinsinin çok yer almadığı ve daha önceden oluşturulmuş olan erkek hakim bir topluma ait bir dilden başka bir şey değildir. Ne var ki, kadın dilini oluşturma veya var olan kadınlara özgü dilleri ortaya çıkarma çalışmaları uzun yıllardır özverili bir çalışmayla sürdürülmektedir. Bu araştırmayla amaçlanan yaratılan *kadın yazını*ni betimlemek ve Türkiye'deki kadın yazar / araştırmacıları mercek altına almak ve çevirinin dönüştürme gücünü ortaya çıkarmaya çalışmak olacaktır.

Kadın yazarlar yazarken ne bedenini, ne de dilini kısıtlamalı, yepyeni bir dille yazarak önceden tanımlanmış bir kuramın kendi dilinin yaratıcılığını engellemesine izin vermemelidirler. Zaten öyle de yaparlar, kendi oluşturdukları dil içinde çoşar, yarattıkları sözcüklerin ortamı içinde uçar ve kurguladıkları yazın ürününü okurla birlikte de uçururlar.

Araştırmaya başlamadan önce bazı sorular belirlenmiştir: Kadın yazınının 5N 1K sı nelerdir? (Ne, nasıl, nerede, ne zaman, neden?) ve (kim?) Kadın yazının özel örnekleri var mıdır? Kadın yazını etkinliklerinden söz edilebilir mi? Kadın yazınıni çevirmenin zorlukları neler olabilir?

Araştırmalara göz atıldığında, Fransız feministlerin *Ecriture féminine* (Kadın Yazını) diye ifade ettikleri bir kavramla karşılaşırız. Dişil bir tarzda, dişil olmanın ne demek olduğunu yazma arzusunu anlatan onlarca yazı bulunmaktadır.

Dil ve cinsiyet arasında birebir bir ilişki olduğuna, ataerkil toplumlarda *kadın'ın*, hem kültürel hem de dilsel kodlar açısından bakıldığında *öteki* olarak konumlandığına erkek egemenliğinde bir alan bulunduğuna şahit olmamak mümkün değildir.

Kadın yazı dili, kadınların kadınlara erkek gözünden anlatılmasına bir karşı çıkıştır. Kadınların düşünme yapısının ve biçiminin erkekten farklı olduğunu ileri sürerek, kadınları yine kadınların anlatması gerektiğini iddia eder kadın yazı dilini savunan düşünürler. Kadını anlamak ve kadını anlatmak için yine onların kendileri tarafından anlatılmaları gerektir.

Hélène Cixous'a göre, bugünün kültür ve düşün dünyasında tüm kurumlarda kadın bedeni yer almaz. Kadın mutlaka yazmalıdır, çünkü yeni bir yazım şekli yaratmak, özgürlüğünü elde edeceği zaman, yani kendi varoluş hareketinde ona ihtiyacı olan dönüşümü getirecek en büyük silahı yazması olacaktır. Bugünün kültür ve düşün dünyasında tüm kurumlarda kadın bedeni yer almaz. Kadın mutlaka yazmalıdır, çünkü yeni bir yazım şekli yaratmak, özgürlüğünü elde edeceği zaman, yani kendi varoluş hareketinde ona ihtiyacı olan dönüşümü getirecek en büyük silahı yazması olacaktır. (Cixous,1975).

Yine Cixous gibi düşünenlerin kadınlara vermek istedikleri mesaj kendinizi ve kendi cinsinizi ve bedeninizi iyi tanımak için çaba sarfedin, özgürleşin ve farkınızı görün. Yıllardır anlatılan kadın tiplmelerine karşı çıkıp siz kendinizi yazıya dökündür.

Bir başka Fransız feministi, Luce Irigaray'e göre, kadın kendi bedenini yazın dünyasında anlatmalıdır. Bugünün yazın dünyası, erkeklerin toplu olarak kadınları mahrum bıraktıkları bir dünyadır. Irigaray'in ileri sürdüğü düşünce, kadın ve erkeğin farklı dil kullanmaları ve cinsellik açısından edilginlik rolü verilmiş olan kadının yazın dünyasında da etken konumda yer almasıdır. Ona göre kadın eril dilde öteki ya da erkek olmayan olarak tanımlanır. (Irigaray, 2006:54-60).

Kadın ve erkeğin farklı dil kullanmaları ve kadının bu dilde nasıl var olduğunu yine Luce Irigaray rutin olarak kullandığımız dil erillikle biçimlenmiştir diyerek ve dili cinsel bir yansıtıcı olarak gördüğünü belirterek açıklar. Kimi feministlerse, dili kadına karşı bir şiddet aracı olarak görür ve dildeki cins ayrımını, kadının toplumdaki alt konumunu yansıtımdan çok bunların nedeni olduğunu ileri sürerler.

Lacan'a göre, dil ve konuşma insanoglunu kastrasyona maruz bırakır. Kurallı bir sisteme girmek tavır gerektirir. Önemli olan dilin, bütün konuşan varlıklar üzerinde uyguladığı sınırlamadır. Dişinin formülasyonu kadınları bir bütünde toplamanın imkansızlığını ve belirsizliğini gösterir. Dişillik, erillik gibi tümel bir işlev olarak örgütlenmemiştir; çünkü bütün kadınlar fallik işleve tabi değildir. Bu onun simgesel düzende hiç olmadığı

anlamına gelmez, ancak kadın kümesi açısından mümkün olan tümel bir önerme yoktur. Kadın kümesi vardır, ancak bu erkek kümesi gibi tanımlı bir küme değildir ve Lacan'ın *Kadın yoktur*, gibi abartılı bir ifade kullanmasının sebebi de budur. Kadının bir göstereni yoktur ve bu yüzden maske aldatmacasına başvurmak zorundadır. Lacan'ın *Kadın yoktur* sözü bilinç dışında kadın için bir gösteren olmadığı anlamına gelir. (Wright, 2000)

Kadın sabit bir gerçeklik değildir, fakat kadın bedeni onun kendi olabilirliklerini araştırdığı yerdir. Bu görüş, biyolojinin insanlar aleminin esas zemini olduğunu yadsımayan Simone de Beauvoir'ın varoluşçu bakış açısını temel almaktadır. Simone de Beauvoir'a göre kadın oluş kadının özgürlüğünü kullanma biçimidir.

Kadın yazını konusunu incelemeye ilk olarak, kendi yazın dizgemizden bir yazarla, Leyla Erbil ve Fransızca çevirisiyle başladık. Kadın yazınının özelliklerini yansıtmak için yazarımızın çabalarını çevirmeni Alfred Depeyrat'ın Fransızcaya aktarmayı ne denli başardığını irdeledik.

Leyla Erbil'e göre okur, yazar tarafından serpiştirilen simgeleri keşfetmekten haz duyar, eserleri kadın bakış açısından okuma olanağı bulunca yeni bir kurmaca dünya keşfetmenin tadını çıkarır. (Erden, 2011:11)

Leyla Erbil'in eserlerinin okunması esnasında cinsel politikalar, cinsiyet ayrımları, kadın kimlikleriyle ilgili dil kullanımları, biçim ve biçimler sorgulandığı, kadın sorunlarını öteki'nin seslerini kendi sesinden kurmaca metinler aracılığıyla duymanın farkına varmaktadır. (Erden, 2011).

Bizim yazın dizgemizde, kadın dilini kullanan çok değerli başka yazarlarda bulunmaktadır. Sevgi Soysal, Tezer Özlü, Adalet Ağaoğlu, Tomris Uyar, Pınar Kür, Buket Uzunerin Latife Tekin ve diğerleri...

Onlar, anlatılarıyla dönemin diğer kadın yazarlarını etkilemişler, Kadın cinselliği tartışmasını başlatmış, kadının yalnızlığı, ümitsizliği, kirlenme, kimlik sorgulamalarını, hiçlik, bunalım, korku, özlem, tutku, erkek egemenliğine başkaldırı, tepki, ben-öteki karşıtlığı gibi temaları gündeme taşımışlardır. Ayrıca, en önemlisi, onlar, kendilerine has bir kadın yazın dili yaratmışlardır.

Kadın yazınında, okur üzerinde farkındalığı arttırmak için kadın yazarlarımız suçlu çocukları yazarken genellikle kız çocuklarını kahraman olarak seçmişlerdir; anneler, kız çocukları ve büyükanneler arasındaki ilişkileri anlatmayı yeğlemişlerdir; bakirelik saplantısı ve aşk konusunda kahramanlarını fantastik ortamlarda özgürce konuşurmuşlardır.

Özellikle Leyla Erbil'in yazılarında en önemli konu başkaldırıdır. Bunun için yazıyor da denebilir; kadın yazını, kadın (dişil) dilini yaratmaya çalışır; eril dili öteki, dişili özne yapar; roman ve öykülerinde kadın aktif, erkekler onun etrafında dönen önemsiz ve edilgen varlıklardır; kadınla ilgili tabu, konuşulmayan, anlatılmayan konuları dile getirir; kadın cinselliği özgürce dile gelir ve uzun uzun anlatılır. (www.sabitfikir.com, 2015).

Leyla Erbil'in en büyük yaratacılığı, sözcükleri ve imla kurallarını altüst etmesidir. Türk Dil Kurumunun imla kurallarına baş kaldırarak, yetersiz imla işaretleri ve gramer kurallarıyla dilin kendi beynine müdahale etmesini önlemektedir. Bu başkaldırı yolunu yazar batıdan yazın kurallarından çeviri yoluyla edinmiş veya benimsemiştir. 1856 yılında P.Villette adlı bir araştırmacı noktalama işaretleriyle ilgili böyle bir önerisinin bulunduğunu konuyla ilgili herkes bilmektedir.

Leyla Erbil'in Fransızca çevirmeni Alfred Depeyrat'ın Actes Sud yayınevinden yayınladığı roman incelendiğinde, maalesef bu ve bunun gibi kadın yazınına ortaya koyan dili yok saydığı ve çevirisini yazarı anlamadan üstün körü çevirerek Fransız okuruna sunduğunu görmekteyiz. Çevirmen, yazarda var olan yaratıcılık, başkaldırı, kural tanımama ve sözcüklerle oynayarak ulaştığı şiirselliği görmezden gelmiş dümdüz neredeyse sözcüğü sözcüğüne bir çeviri yapmıştır.

Kadın dilinin varlığının en güzel örneklerinden birisi de sessiz haykırış anlamına da gelen ve Çin'de kadınlar arasında uzun süre gizli olarak kullanılan Nu Şu dili'dir. Nu Şu, aralarında kan bağı olmasa da sonsuz bir bağla birbirine bağlanan kadınların, yani . Kadınlar, Nu Şu'yu sadece kağıtlara yazmazlar, yelpazelere, mendillere, giysilere, kuşaklarına hatta yorgan örtülerine işlerler. (Bilim ve Gelecek www.dunyalilar.org)

Sır Dil adı verilen bu özel yazı dilini çinli kadınlar vaktiyle erkeklerin tek kelimesini anlamadığı özel bir dil yaratmak amacıyla oluşturmuşlardır. Şifreli konuşmanın ölümle cezalandırıldığı bir dönemde zikzaklı çizgilerden oluşan bambaşka bir Çin alfabesi oluşturarak. Kadınların sadece cinsel bir meta olarak kullanıldığı, kızların hor görüldüğü ta Konfüçyus çağında Çin'in kırıyıcı erkek egemen kültürüne karşı örgütlenen özel bir dildir. (Caillot, www. ltl-chinois.fr)

Nu Şu dili bir anlamda ebedi kız kardeşlerin dili Çin edebiyatının çok katmanlı, kast istemi gibi çok kapalı bir dizge içinden 1980 yılında ortaya çıkarılmıştır. Bu dil bir yazı dilidir Çin'in güneyindeki Hunan Eyaletine bağlı Jiangyong ilçesinde dağlık bir yerleşim alanında oluşmuştur.

Bu dili kullanan kadınlar kağıtlara, yelpazelere, mendillere, giysilere, kuşaklarına hatta yorgan örtülerine işlerlermiş. Kızlardan birisi evlendiğinde, diğerleri onun için Nu Şu dilinde şiirler yazar, dualar eder ve öğütlerde bulunurmuş. Kendi rızası olmadan evlendirilen ve bir nevi hapis hayatı yaşayan kadınların hayal kırıklığı, melankoli ve yalnızlıklarını anlatmak için kullandıkları nesilden nesile ama sadece kadınlar arasında geçen gizli bir dil oluşturmaları gayet doğal bir olgu olmalıdır. Üçüncü gün kitabı da denilen bu dille hazırlanan defterin sonunda yeni hayatını anlatması için ona boş sayfalar bırakılmış. Kadın evliliğinin üçüncü gününde kitabı açar okur ve anılarını yazmaya başlamış. Ayrıca kadınlar öldüğünde ailesi onu üçüncü gün kitabı ile beraber gömmüş.

Araştırmacılar, kaybolmakta olan bu dili yaşatabilmek için 2003 yılında Nu Şu Köyü' nü kurmuşlar, akademisyenler Nu Şu sözlüğü hazırlayıp, bu dili öğretmek üzere bir de okul açmışlardır. Bugün yeni bir gelir kaynağı haline gelen bu girişimler sayesinde kadınlar, babaları ve erkek kardeşlerinden daha fazla para kazanmaya, dolayısıyla güçlenmeye başlamışlardır. (www.evrensel.net)

Nu Şu, kadın dili ya da kadın yazısı, olmadı kadın alfabesi anlamına geliyor. Nu Şu da Çince gibi yukarıdan aşağıya sütunlar şeklinde sağdan sola doğru yazılan bir dildir.

Tablo 1: Nu-Şu dili, kadın alfabesi

𠄎 fuə ³³	花會話	𠄎 laŋ ³³	當	𠄎 tsi ³⁵	只
𠄎 fuə ³³	花(𠄎 𠄎)	𠄎 liəŋ ³¹	兩	𠄎 lau ³³	朝
𠄎 yə ³³	役	𠄎 sa ³³	生	𠄎 lə ⁵¹	來
𠄎 iəu ³³	憂	𠄎 lei ⁵¹	羅	𠄎 paŋ ³¹	伴放半
𠄎 siə ³⁵	寫	𠄎 kuə ³¹	嫁(𠄎)	𠄎 meɪ ³¹	每
𠄎 laŋ ³³	當	𠄎 tsai ⁵¹	齊	𠄎 niəŋ ⁵¹	言然咱
𠄎 liəŋ ³¹	兩	𠄎 nəŋ ³³	念(𠄎 𠄎)	𠄎 tsəŋ ⁵¹	前
𠄎 sa ³³	生	𠄎 tshioŋ ³⁵	請	𠄎 phəw ³¹	配

(hhanimignesli.wordpress.com)

Şimdi gelelim Türkiye'de kadın yazını etkinliklerine ; bunlardan biri, Egeli Kadın Yazarlar Platformunu oluşturan çalışmalarınıdır. *Anneler ve Kızları* Egeli Kadın Yazarlar Platformu tarafından yayınlanan bu kitap, Mine Önder tarafından derlenen yirmi farklı anne-kız öyküsünü içermektedir.

Bir de yine platformda etkin olarak çalışan kadın yazarlar tarafından oluşturulan bir projenin ürünü olan yapıttır. Kurgusal bir dünya içinde yaşayan köy gerçeğini tarihe mal etmek isteyen araştırma ve gözlemlerini içeren bu çalışmada *Gökyüzü Mektupları* adı altında yayınlandı.

Bir başka ürün de yine Egeli Kadın Yazarlar tarafından oluşturulan, *Savur Saçlarını Ege* adlı proje kitabıdır. 27 egeli kadın yazarın öykülerinden oluşur. (Yazıcı, 2009:7-8).

Egeli Kadın Yazarlar grubunun bir başka ortak çalışması da *Kentinsan* kitabıdır. Kent yaşamını anlatan ve eleştiren bu kitap için otuz yazar ve şairin yapıtları bir araya getirilmiştir. Pen Merkezli Kadın Yazarlar Komitesi, birçok resmi ve özel basın bültenleri düzenleyerek düşün dünyamıza renk katmakta ve üzerinde tartışılması gereken gerçekçi konuları kamuoyuna taşımaktadır. Pen Merkezli Kadın Yazarlar Komitesi'nin çalışmaları sonunda ortaya çıkan *Kadın Yazarların Anadolu Buluşması* adlı kitapta, Müge İplikçi, bu yazıların kadının yaratıcı sesine ulaşmak, birbirine el vermek için yapılan bir proje sonucu olduğunu söyler. (Karakaşlı, 2009:1).

Bu tip etkinliklere Antalya Kadın Danışma ve Dayanışma Merkezi'ni, Adana Kadın, Bodrum Kadın, Derneklerini ve Şiddete Karşı Kadın Platformunu, Kadın Partisi Girişimini, Kadın Tiyatrosu gibi daha birçok derneğin etkinliklerini eklemeyi unutmamak gerekir. Batı dünyasından çeviriyle aktarılan anlatıların rolü çok önemlidir. 1997 yılında

oluşturulan *Anneanne Atölyesi* etkinliğinde yapılan çalışmaların sonunda hepsi kadın olan bilim kadınları tarafından yaratılmış öykü seçkisi (otobiyografik) ortaya çıkmış ve basılmıştır. (Erden, 201:56).

Ülkemizde yapılan çalışmalar ve yayınlanan bu tip birçok ürün kadın dilinin kullanıldığı yazınsal ürünleri içermektedir. Yapılacak araştırmalar ve akademik çalışmalar için işlenmemiş zengin ve verimli bir alan oluşturmaktadır.

Filiz Bingölçe, 1965 Erzurum doğumlu olan bir araştırmacı gazetecilik, sözlükçülük, yayımcılık yapmış belgeseller çekerek film yönetmenliği yapmış üretken bir kadın yazardır. Kitaplarını yayınladığı AltÜst yayınevini kendisi kurmuştur. 2016 yılında Ankara’da 50 yaşında vefat etmiştir. Kadın dili ve cinsellik, şiddet ilişkisi üzerine birçok araştırmalar gerçekleştirip kitaplar yayımlamıştır.

Bingölçe’in görüşüne göre, dil annelerden öğrenilir (anadil). Kadınların bakış açısıyla, kadın ağız ile üretilmiş tüm sözcükler, deyimler, kalıplar kadın dilini oluşturur. Tüm büyük dillerin belli başlı sözlüklerinde yer alan kadın dili kategorisi Türkiye’de bu güne dek işlenmemiştir. Kadın Argosu Sözlüğü’nde bu kategoriyi ilk kez görünür hale getiren Bingölçe olmuştur. (Bingölçe, 2005)

Filiz Bingölçe’nin dile getirdiği üzere;

“ARGO

Bir dil oyunu mu bu? Evet...

Kadınlar arası tanışıklığı mı güçlendiriyor?

Tabii...

Erkeklere kapalı bir üstünlüğü mü kanıtlıyor?

Galiba...

Bit dil bağıyla kopmaz bir doku mu oluşturuyor? Şüphesiz...

Şifrelerle anlaşma çabası mı? Yer yer...

Hayatı kendi dünyasıyla karşılama gayreti mi? Sanırım...

Pek çok sıkıntının panzehiri mi? Kesinlikle...

Gizli mi? Şimdiye kadar...” (Bingölçe, 2005:13)

İletişim karşılıklı olarak bir mesaj alış verişidir. Argo ise, iletişimin sınırlı bir topluluğa özgü kalması ihtiyacından doğmuştur, sadece kendilerinin anladığı sözcük ve deyimleri kullanarak özel bir dil oluşturma ihtiyacı.

Bingölçe’nin, ifadesiyle, *Kadın argosu* sözlüğünün öncelikli kaynakları kadınlardır. Etrafımızda gördüğümüz, karşılaştığımız, bildiğimiz; başta Ankara ve İstanbul olmak üzere büyük kent merkezlerinde ya da ilçelerinde yaşayan kadınlardır bunlar. Onların anneleri, anneanneleri, babaanneleri de, *haminnemin meşhur lafıydı* kaydıyla aktarılan yüzlerce söz ile bu sözlüğün *eski toprak* kaynakları olmuşlardır. (Bingölçe, 2005)

Çalışmalar uzun süren bir derleme çalışması sonunda ortaya çıkmıştır. 2500 kadının ses kaydı yapılan çalışma sonunda ortaya çıkan kadınlarımızın kendi aralarında kullandıkları argo sözcük ve deyimlerden bir kaçışa aşağıda belirtildiği gibidir ;

“Abırlobut : Şişman ve aptal erkek.

İşgilli büzük dingiller : Evhamlı kimselerin sürekli tedirginli

Minibüse binmek : Menopoza girmek.

Bey bana pırt dedi : Yetkili ve etkili bir insanın kendisine ilgi duymadığını alay yoluyla anlatmak için kullanılır.

Nane çöpü : Lüzumsuz işe yaramaz şey ya da kimse.

Dakikada bin dil atmak : Dedikodu yapmak.

Hap yap para kap : Kolay yoldan para kazanmak.

İşi gıdağında olmak : İşinin düzeni iyi olmak.

Lafı karnında ıslatmak : Söylemesi gereken şeyi söylemeyip sinsice içinde bekletmek.

Nadasa bırakmak : Bir kimseyi bilerek bekletmek, söz verdiği halde randevusuna gitmemek.”

(Bingölçe, 2005:17,37,53,81,88,89,104,108,109)

Filiz Bingölçe'nin kısacık hayatına sığdırdığı çalışmalarından biri de *Kadın Ağrıları*'ndan yaptığı derlemedir. Alışılmışın ötesinde geride kalanların ağzından değil de öldürülen kadının bizzat kendisinin ağzından ve bakış açısından söylenen bu ağrılar, taşıyıcısı oldukları ses ve mesaj nedeniyle şüphesiz özel ilgiyi hak etmektedirler. Hem bire bir kurbanın hikayesini birinci tekil şahıs ağzından aktarıyor, hem de ortak paydada dikkate değer bir direniş ve isyan kapasitesini ortaya koyuyorlar...(Bingölçe, 2011:5)

Türkiye'deki bölgelere göre ağıt türüne ve törenlerine bakıldığında kadınların öne çıktığı gözlemlenir. Dolayısıyla, ağıt, kadın yaratıcılığının eseridir. Eril dilin hakim olduğu toplumlarda ağrılar kadın yaratıcılığının ortaya konduğu bir ifade durumudur.

Bu cinayetlere ve şiddete karşı duruşu, toplumun bunları cezalandırmada ortaya koyduğu yetersizliklere karşı eleştirilerini anlatan kadın ağrıları; çığlık çığığa ve feryatlarla müzikli yaratılardır. Çoğunlukla kurbanın dilinden sarsıcı bir dişil dille anlatılır. Kadın dünyası ve kadın müziği eşliğinde, dokunaklı, irkiltici etkileyici örneklerdir. (Bingölçe, 2011: 6,7)

Ağıtçıların hemen hemen tamamı kadındır. Çünkü, ağlamak ve gülmek kadınlara mahsus bir alan olarak görülür. Oysa unutmamak gerekir ki insanın doğduğu andan itibaren kullandığı iki temel kök dili varsa bunlardan biri gülmek diğeri de ağlamaktır. (Bingölçe, 2011:11)

Başka bir deyişle, geleneğin taşıyıcılığını büyük ölçüde kadınlar üstlenmektedir denilebilir. Ancak, nedense ağır icra edip sözlü gelenek içinde devamlılığını sağlayan çoğunlukla kadınlar olmakla birlikte, ağın yazılı biçimde yayılımını sağlayanlar da erkeklerdir.

Ağıtlar aslında, öncelikle ölenin geride bıraktığı kişilerin durumlarını, duygularını anlatır; sonra da ölenin kişiliği, ölüm şekli, ölüm zamanından söz eder. Feminist eleştirinin amaçlarına göz atacak olursak bunlardan biri de göz ardı edilmiş kadınların metinlerine ve kadınların daha önce edebiyat dışı kabul edilen sözlü kültürüne büyük önem veren yeni bir edebiyat tarihi oluşturmak olduğuna görürüz.

Ağıt, bir de, doğal afetleri, yenilgi ile sonuçlanan büyük savaşların bıraktığı acıları, yangınları, kıtlıkları yaşayan toplumların hafızalarını oluşturan metinlerdir. Ahmet Z. Özdemir'in deyişiyle normal zamanlarda söylenmeyecek, ayıp sayılan, saygısızlık olarak yorumlanan sözleri ağrılar dile getirir.

Ağıt söyleyen kadın ve ona eşlik eden diğer kadınlar ölümü bahane ederek, öfkelerini özgürce ifade etme olanağı bulurlar. Ağrıların çoğunluğu şiddettir, öfkedir, başkaldırmadır, biraz da yakınma ve esas sonsuz acıdır.

Dolayısıyla ağrılardaki başkaldırı tıpkı feminist metinlerde olduğu gibi erkek egemen toplumdaki kadının konumlandırılmasına bir tepki olarak da yorumlanabilir. Hem evlenecek genç kız, hem de anne olarak sahip olunan aşağı konumu ağıt yolu ile açıkça gözler önüne sererler, üstelik bu konum baba evinde de geçerlidir.

Ayrıca, dişil yazının, sese olan yakınlığı göz önüne alındığında, konuşma, şarkıya dolayısıyla bilinç dışına yakınlığından ötürü ağıt türüne uygun olduğu söylenebilir. Ağıt, sözlü kültürün bir ürünü olarak konuşma ve şarkıya yakındır.

Ağıt ve türkülere aşağıda bulunan örneklerde namus ve şiddet temalı örnekler verilebilir;

"Namus Türküleri :

Yedi kurşun yazdılar kabir taşıma

Varın bakın şu zalimin işine

Bir gelin vurmışlar boşu boşuna

Kıyma kanlı zalim gel bana kıyma

Yalandır sözleri sözüne uyma

Odada serili ipekli minder

İpekli çarşafın çevresin dönder

Kusurum varsa ise babama gönder

Kıyma kanlı zalim gel bana kıyma." (Bingölçe, 2011:8)

“Şiddet Temali Türküler

Ayşemin yeşil sandığı daha elinin değdiği

Hiç aklımdan çıkmıyor kapılıp sele gittiği

Kara çadır eğmeyinen

Göğüs sedef düğmeyinen

İnsan kendini sele mi atar

Kayınbaba dövmeyinen. “ (Bingölçe, 2011:21)

Mizahlar içinde protest bir kadın mizahı vardır.Bu mizahın kökleri tarih öncesi kutsal teşhir ritüellerine ve kahkaha tanrıçalarına dayanmaktadır. Eski Yunan, Mısır ve Japon mitleri kadınlara gülmenin mucizevi değerinden söz eden kahkaha tanrıçaları ve onların iyileştiren maceraları ile doludur. Aşktan sömürüye, metafizikten baskı ile şiddete, çocuk ve aileden özgürlüğe kadar her konuya dokunur bu metinler.

Kadınlar, erkeklerin her güldüğüne gülmüyorlar diye epey bir zaman mizahtan anlamaz diye damgalanmışlardır. Oysa asıl neden kadınların eril mizahı kimi kez duymazdan gelmeleridir, çünkü eril mizahta kadının yeri kurban olarak aşağılanan, düşman ve asalak figür biçimindedir. Bu nedenle, kadın da aynı yöntemle kendi fıkralarında erkeklerle dalga geçer.

Mizahlar içinde kahramanlar; cadılar, periler, vampirler, ejderlerden oluşur. Kurbanlarsa; şeytanlar, kurbağalar, yamyamlardır.Fıkralardaki dişil unsurlar öncelikle ataerkil düzenin esas oğlanını hedeflerine almışlardır. Acımasız kahkahalar eşliğinde onunla eğlenirler. Sonraysa, *bana ne! Değiştiremem, değiştirmekle de vakit kaybedemem!* diyerek onu görmezden gelirler. Kısaca kadınlar her görüşe ve zamana göre değişen fıkralar üretmişlerdir. (Bingölçe, 2008:5,6)

Fıkralardan örnekler ;

“Pardon

Kötü büyücü yakışıklı prensi kurbağa haline getirir ve üstelik de kurbağa prensin konuşma özgürlüğünü her yıl bir kelime k onuşmakla kısıtlar. Kurbağa prens konuşamamanın acısıyla kıvranır dururken, birgün ahu gözlü, güzel ve çok şirin bir kız görür...(…) Ona kendisini öptürmek ve bu yazgıdan kurtulmak için

-seni seviyorum der. Kız şaşkın yanıtlamaz ve 2 yılı kaybolup gider. 5 yılı susarak geçiren prens, kıza bu sefer

-seni çok seviyorum, beni öper misin ? diye soracaktır. Nitekim kızı görür ve hemen sorar:

-seni çok seviyorum, beni öper misin?

Kız yanıtlar

- Pardon? » (Bingölçe,2008:23)

“Alkış

Biricik uzay aracından sarkan bir halatta son on bir dünyalı asılı kalmıştır. On erkek ve bir kadından oluşan son dünyalı sakinler...

Uzay aracındaki vinç onları yukarı çekecek kadar güçlü değildir. Üstelik ip herkesi taşıyacak kadar kalın da olmadığı için içlerinden birinin ipi bırakması gerekmektedir.

Kadın yüksek sesle;

- Tamamen gönüllü olarak kocam, çocuklarım ve tüm kahraman erkekler için bu ipi bırakmaya hazırım. der.

Kadının sözü biter bitmez kuvvetli bir alkış kopar ve...” (Bingölçe, 2008:4

Bingölçe'ye göre, gelin – kaynana ilişkisi başka insan ilişkilerine benzemeyen bir tuhaf ilişkidir. Yakından gözlemlendiğinde hayat yolunda karşı karşıya gelmiş iki kadın kahramandır. Kahramanlıkları yaşam mücadelesindeki azim ve kararlılıklarından gelmektedir. Biri olmadan diğersinin ayakta kalması mümkün değildir! Ama birlikte yaşama hikayeleri de fazlasıyla sorunludur. (Bingölçe, 2011:5)

Ülkemizde kayıt altına alınan kadın dili örneklerinin önemli bir kısmını kaynana manileri oluşturur. Kaynanalar, her koşulda değerlendiren, not veren ve üst perdeden konuşan eleştiri dozu yüksek, kraldan çok kralcı, şiddetçi ve baskıcı bir dil kullanan ağızlar kullanır bu metinlerde. Gelinlerse, çoğu kez savunma ve yanıt verme noktasında alt perdeden maniler söyler ancak üste çıkmak için de dilini fazlasıyla saldırgan kullanmaktan sakınmaz. (Bingölçe, 2011:6)

“Gelin –kaynana atışmalarına örnekler;

Gelin:

*Kaya dibinde pat pat
Oğlan sen ananı sat
Anana kıyamazsan
Canın çıksın yalnız yat*

*Arabası aynalı
Şu oğlana varmalı
Oğlan pek güzel ama
Anası olmamalı*

*Yaşın yetmiş kaynana
İşin bitmiş kaynana
Otur da duanı et
Ecel gelmiş kaynana.*

Kaynana:

*Ak üzümün salkımı
Gelin sıkı canımı
Şu gelini boşamazsan
Helal etmem hakkımı*

*Yetmiş olsun yüz olsun
Seneler akıp dursun
Bende bu sağlık varken
Bütün gelinler korksun.”*

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kadın yazını ülkemizde gerektiği kadar çok işlenmemiştir, pek çok konu irdelenmek üzere araştırmacıları beklemektedir.

Kadın yazarlarımız, kendi yazın dillerini oluşturmak için birçok eserler üretmektedir. Bu ürünleri başka kültürlerle taşımak, örneğin fransızcaya aktarmak biz frankofonların öncelikli görevi olmalı ve Türkceden Fransızcaya yapılacak çeviri çalışmalarına eğilmeli, teşvik edici etkinliklere yönelmek gerekmektedir. Çeşitli etkinliklerle zenginleşebilecek çeviri atölyeleri gibi.

Ayrıca, kadın dili ürünleri araştırılmalı ve kayıt altına alınmalıdır. Hatta *Somut Olmayan Miraslar* listesine dahil edilmeleri için gerekli proje çalışmaları ve başvuruları teşvik edilmelidir.

Filiz Bingölçe, Türkiye’de böylesi zor bir işe tek başına girişmiş ve çok sayıda güçlükle karşılaşmıştır. Argo sözlüğü genel anlamda var olmasına ve hiçbir tepki görmemesine karşın Kadın Argosu Sözlüğünün yayını yasaklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca, dil yaşayan bir olgu olarak dün argo sayılan bir sözcüğü sahiplenip günlük dil içine sokuvermeyeceğinin garantisi var mıdır ?

Hulki Aktunç argo için en mazlum olduğu anda en saldırgan olabilendir demektedir. Son derece doğru olan bu saptamada yer alan argo sözcük ve deyimleri kullanan kadınlar hemşireler, doktorlar, ev kadınları, kuaförler, memureler, işçi kadınlar, vs. gibi günlük hayamızda yer alan aktif kadınlardır.

Filiz Bingölçe, kadınların bir şeyi özel olarak nasıl söylediğini, bir şeyi nasıl erkeklerin anlamayacağı hale getirdiğini yaptığı çalışmalarda sözcükleri, deyimleri derleyerek ortaya koymuştur. Çalışmaları, özel dil denilen şeyin özel alanla, özel kimlikle ne kadar içli dışlı olduğunu, her şeyi nasıl bir senteze ulaştırdığını ortaya koymaktadır.

Kadın Argo Sözlüğü yayınladığı anda hemen müstehcen kabul edilip Cumhuriyet Savcılığı tarafından kitabın yazarına ve yayımcısına 1 milyar 800 milyon lira ceza kesti. Yapılan itiraz üzerine açılan dava 5 yıl boyunca yargılandı. Sonunda *Sözlüğün müstehceni olmaz anlayışıyla* beraat etmiştir.

Oysa Bingölçe, cinsiyetçilikle mücadele etmek ve kadın dilini literatüre geçirmek isteyen bir yazardı sadece. Dildeki cinsiyetçilikle nasıl mücadele edilebilir? Kadın olarak yazmak hali nedir? Nüfus cüzdanlarında yazan bir cinsiyetlilik hali midir, yoksa metnin kendine özgü bir duruşu mu söz konusudur? Sorularına verdiği yanıt bundan sonra yapılacak olan çalışmalara yön verecek niteliktedir:

“Siyasetten eğitime, edebiyattan medyaya, tüm konum sahiplerinin söylemlerini eşitlikçi düzeyde kullanması gerekir. Ancak yazılı kültür ürünleri açısından baktığımızda dikkat kesilmeye öncelikle sözlüklerden başlayabiliriz. Belli başlı sözlükler üzerinden bir tarama yaparak “cinsiyetçi, ayrımcı, ırkçı ifadeleri” saptayıp teşhir etmek ve yerli yerinde kategoriler koymak atılacak ilk adım olabilir.

Edebiyatta eril dil kavramının eleştirisi karşısına kadın dilini yerleştirirken tartışmalı bir kavram olan kadın yazar ya da yazar kadın kavramlarını da dolaşıma yerleştirmiştir. Kadın yazar ve kadın dili kavramları edebiyatta ana-akımdan uzaklaştırma ve bir ötekileştirme tehlikesine yol açma riskini de içinde barındırmaktadır. Bu konuya özellikle dikkat edilmelidir.” (Bingölçe,Varlık, 2017:100).

KAYNAKÇA

- Bingölçe, F. (2005). **Kadın argosu sözlüğü**, AltÜst yayıncılık, Ankara.
- Bingölçe, F. (2011). **Yas değil isyan**, Öldürülmüş kadın ağzı ağıtlar, AltÜst yayıncılık, Ankara.
- Bingölçe, F. (2011). **Ataerki komedi**, Gelin-kaynana-oğul tiyatrosu. AltÜst yayıncılık, Ankara.
- Bingölçe, F. (2008). **Fantastik dışıl mizah**, AltÜst yayıncılık, Ankara.
- Boyne, R. (2011). **Foucault ve Derrida'da feminizm ve Ayırım**, Çev:A.Banu Karadağ, Sel yayıncılık, İstanbul.
- Cixous, H. (1975) **Rire de la Méduse**, L'ARC, no:6, Paris
- İrigaray, L. (2006). **Ben Sen Biz**, Farklılık kültürüne doğru. Çev:Sabri Büyükdüvenci ve Nilgün Tural, İmge yayıncılık, Ankara.
- Karakaşlı, (2009). **Kadın Yazarların Anadolu Buluşması**, Pen yazarlar komitesi.
- Kaygusuz, S. (2016). **Anneyi Gör Öyle Büyü**. Kafa Dergisi, İstanbul.
- Varlık. (2017). **Soruşturma, edebiyatta kadın**, Varlık, İstanbul.
- Wright, E. (2000). **Lacan ve postfeminizm**, Çev:Ebru Kılıç, Everest yayınları.
- Yazıcı, (2009). **Savur Saçlarını Ege**, Nadir Kitap, İstanbul
- www.sabitfikir.com, 2015.
- www.dunyalilar.org, Bilim ve Gelecek.
- www.ltl-chinois.fr, Caillot.
- www.evrensel.net